

References:

1. Bobrytska V. I. Zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u vyshchii pedahohichnii osviti / V. I. Bobrytska // Pedahohichna osvita : teoriia i praktyka. Pedahohika. Psykholohiia. – 2011. – № 16 (2). – S. 35-39.
2. Bobrytska V. I. Osvitnia polityka Ukrainy u sferi informatyzatsii osvity / V. I. Bobrytska // Osvitnia polityka: filosofiia, teoriia, praktyka : monohrafiia / za red. V. P. Andrushchenka ; avt. kol. : V. P. Andrushchenko, B. I. Andrusyshyn, V. I. Bobrytska, R. M. Vernydub ta in. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2015. – S. 272-316.
3. Bobrytska V. I. Osnovy informatsiinoi kultury bakalavriv z filolohii : navch.-metod. posibn. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.] / V. I. Bobrytska, O. M. Hlushak. – Poltava : Polihrafichnyi tsentr “Skaitek”, 2014. – 116 s.
4. Bobrytska V. I. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u protsesi profesiinoi pidhotovky studentiv humanitarnykh spetsialnostei / V. I. Bobrytska, S. M. Protska // Visnyk Zhytomyrskoho universytetu. – 2013. – S. 34-37.
5. Entsyklopediia osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy, holovnyi redaktor V. H. Kremen. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
6. Monitorynh rivnia navchalnykh dosiahnen z vykorystanniam Internet-tekhnolohii : monohrafiia / za red. V. Yu. Bykova, chl.-kor. APN Ukrainy, d. tekhn. nauk, prof. ; Yu. O. Zhuka, kand. ped. nauk, dots. ; avt. kol. : V. Bykov, Yu. Bohachkov, Yu. Zhuk. – K. : Pedahohichna dumka, 2008. – 128 s.

Бобрицкая В. И. Подготовка будущего учителя к оцениванию учебных достижений учеников в условиях информатизации образования.

В статье обоснована целесообразность использования информационно-коммуникационных технологий в процессе подготовки будущего учителя к оцениванию учебной деятельности учеников. Дана характеристика методики применения системы Moodle в процессе диагностики учебной успеваемости студентов педагогического ВНЗ как условия освоения будущими учителями технологии оценивания (самооценивания) учебных достижений, умений моделировать эти процессы с учетом специфики их будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: информатизация образования, информационно-коммуникационные технологии, подготовка будущего учителя, оценивание учебной деятельности учеников.

Bobrytska V. I. Preparatory Training of Teachers to be for the Assessment of Student's Achievements as Informatisation of Education is Considered.

In the article there has been substantiated the practicability of the use of information and communication technologies in the process of preparatory training of teachers to be for the assessment of student's achievements; there has been evaluated the methodology of application of “Moodle” in the diagnosis of students' learning progress as a requirement in mastering by the teacher to be the technology of assessment of both their own academic achievements and others, acquiring skills to model these processes having regarded the specifics of their future professional activity.

Keywords: Informatisation of Education, process of preparatory training of teachers, the assessment of student's achievements, the information and communication technologies.

УДК 374.7(430)

Богів Е. І.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У ФРН: ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА

У статті порушено проблему неформальної освіти її ролі і значення в системі навчання дорослих у країнах європейської спільноти. Визначено особливості та тенденції розвитку неформальної освіти у порівнянні із формальною. На прикладі ФРН розкрито зміст, структуру, чинники, які є у витоків створення і забезпечення такого виду освіти дорослих упродовж життя.

Ключові слова: освіта, формальна освіта, неформальна освіта, освіта дорослих упродовж життя.

Проблема розвитку освіти дорослих набуває дедалі більшого значення в сучасних соціально-економічних умовах. Теоретичні положення освіти дорослих загалом та неформальної, зокрема, активно розробляються сучасними вітчизняними (Н. Бідюк, Ю. Деркач, О. Жишко, Л. Лук'янової, І. Сагун), так і зарубіжними вченими (Г. Веремейчик, С. Вершловського, А. Даринського, М. Махліна; С. Нольда; Є. Онушкіної, Г. Сухобської, У. Гартеншлегер, Р. Дейва, Д. Карпієвич; Х. Куван; С. Клімова; В. Подобєда; Х. Хинцен та ін.

Вчені наголошують на тому, що сучасне суспільство має навчатися усе життя аби не відстати від життя. Такий підхід обумовлює розвиток системи неперервної освіти, яка є цілісним процесом й загалом має дві складові. Перша складова – це початкова, середня і вища освіта – передують професійній діяльності, друга – продовжена (додаткова, рекуперентна) ґрунтується на чергуванні періодів навчання у спеціально створених закладах (формальна освіта) та неорганізованого навчання й практичної діяльності у професійній або непрофесійній сфері, яка триває усе життя неформальна освіта.

У наукових студіях поняття “неформальна освіта” використовується для характеристики освітнього процесу, організованого поза межами традиційної (формальної, нормативної) освітньої системи й призначений для задоволення пізнавальних потреб певної групи людей [7].

На думку зарубіжних експертів, цей термін набув поширення при характеристиці освіти країн, що розвиваються, не випадково. Оскільки у цих країнах офіційна система освіти є доступною лише для невеликої частини населення, тоді як неформальна освіта створює більш дешевий та доступний шлях до освіти усім, навіть найбіднішим, прошаркам населення. Цей вид освіти призначений для усіх вікових категорій населення, має організований, цілеспрямований характер, але на відміну від формальної освіти, здійснюється поза офіційними навчальними закладами, акредитованими суспільством для освітньої діяльності.

Дослідники визначають неформальну освіту як “складову освітнього комплексу; зокрема, навчальні програми, курси, по закінченню яких не виникає жодних правових наслідків, зокрема, права займатися оплачуваною діяльністю або вступати в освітні установи вищого рівня. Основною ознакою неформальної освіти – відсутність єдиних, певною мірою стандартизованих вимог до результатів навчальної діяльності. Ця сфера освітньої практики зазвичай зорієнтована на поповнення знань і умінь в галузі аматорських занять, розваг, з метою розширення світогляду, набуття знань, умінь, необхідні у побуті, сфері міжособистісного спілкування, для компетентної участі в різних видах соціально значимої діяльності.

На думку С. Клімова, неформальна освіта посідає проміжну позицію між полюсами формальної та інформальної освіти й на відміну від останньої є усвідомленою, певною мірою організованою й керованою [2].

Водночас неформальна освіта дорослих є впливовим чинником, що уможливує усвідомлений розвиток й саморозвиток особистості, актуалізований потребами дорослої людини навчатися впродовж життя, що у свою чергу, обумовлено соціально-економічними й культурними змінами у суспільстві. Виникає необхідність глибокого переосмислення ролі, функцій і місця неформальної освіти в освітньому просторі суспільства.

Мета статті: розкрити сутність та основні тенденції розвитку неформальної освіти в європейському освітньому просторі, та показати її особливості та переваги у ФРН.

Неформальна освіта – це різноманітні, гнучкі за організацією і формами освітні системи, орієнтовані на конкретні потреб та інтереси тих, хто навчається, має ознаки організованості, доповнюваності щодо попередньо набутих знань, може здійснюватися у будь-якому місці (відвідування клубів, гуртків, лекторіїв, секцій). Важливою ознакою є відсутність єдиних певною мірою стандартизованих вимог щодо організації та результатів навчальної діяльності.

Неформальну освіту характеризують як: неструктуровану навчальну діяльність у

робочий чи позаробочий час у колі фахівців, друзів, родини, що може бути неорганізованою або спланованою; цілеспрямований навчальний процес, що відповідає структурі цієї діяльності, набуває організованої форми, не належить до державних програм обов'язкової освіти. За таких умов монополія формальних навчальних структур втрачає силу й без неформальної освіти не зможе забезпечити гарантовану якість освітніх ресурсів. Це можна пояснити постійними змінами на ринку праці, що передбачають постійне оновлення професійних компетентностей через зміни у професійній діяльності [2; 3; 7].

Саме у неформальній освіті можуть бути зреалізовані методи, форми і зміст, які через певні причини, не набули поширення у формалізованій системі. Усе це може пройти апробацію, перевірену на міцність, життєздатність та запитаність.

Поняття неформальна освіта дорослих частково співпадає з такими поняттями як додаткова та продовжена освіта. Проте саме неформальна освіта безпосередньо створює можливості задовольняти особистісні потреби й запити соціуму, мобілізуючи його природну здатність до самовдосконалення, внутрішнього духовного зростання. Водночас неформальна освіта стає умовою та спонукальним чинником цього зростання. За таких умов однією з важливих функцій неформальної освіти стає уможливлення психологічного захисту від деструктивного впливу суспільства, оскільки у процесі розвитку власної пізнавальної активності, людина реалізує себе, своє позитивне ставлення до оточуючого світу, самої себе, інших людей.

Конкретна роль неформальної освіти дорослих визначається відповідними освітніми потребами, а також ступенем стимулювання подальшого розвитку, поглиблення й розширення цих потреб. Недооцінювання формуючого потенціалу неформальної освітньої дорослих призводить нині до соціальних втрат та безпосередніх економічних витрат.

Провідними європейськими тенденціями сучасної неформальної освіти можна сформулювати так:

1. Зниження протистояння неформальної й державної формалізованої освіти, поступове встановлення відношення взаємодоповнення.
2. Розроблення нових технологій, вироблення нових стандартів, створених за результатами апробації у межах неформальної освіти з подальшим їх впровадженням у державну систему освіти та приватні навчальні заклади.
3. Активна участь роботодавців у створенні оптимальних умов для професійного та особистісного розвитку персоналу.
4. Підтримка розвитку навчальної діяльності людей третього віку з урахуванням демографічних змін.

Вивчення, аналіз, узагальнення та систематизація спеціальної літератури, нормативних джерел, а також офіційних документів й матеріалів з проблеми освіти дорослих у Федеративній Республіці Німеччина дали підстави для виокремлення тенденцій розвитку неформальної освіти дорослих у Німеччині (рис. 1):

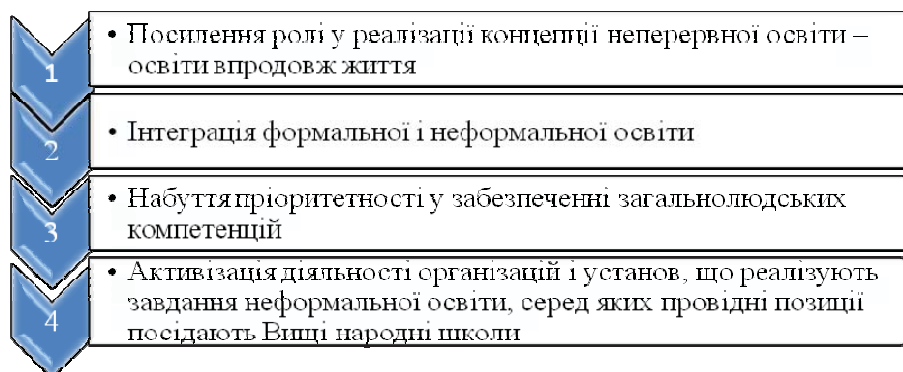

Рис. 1. Тенденції розвитку неформальної освіти в Німеччині

Для розуміння змістового поля кожної із зазначених тенденцій неформальної освіти вкажемо на їх сутнісні характеристики. Розкриваючи сутність першої – *посилення ролі у реалізації концепції неперервної освіти – освіти впродовж життя* – наголосимо, щонеперервність освіти здебільшого є характерною для високорозвинених країн світу. У доповіді Європейської ради щодо тенденцій розвитку країн Європейської співдружності наголошено, що сучасна людина має навчатися усе життя.

На цінність освіти вказували багато відомих особистостей, зокрема М. Твен зазначав: “Освіта – це те єдине, що залишається, коли вже витрачений останній долар”. Згідно з основним визначенням Вільгельма фон Гумбольдта, освіта – процес, який ніколи не закінчується. Таким чином, продовжена/подальша/по життєва освіта на його думку – це безкінечне пізнання світу під час якого відбувається розвиток особистості й індивідуальності. Людина отримує освіту не просто завдяки накопиченню знань, а й шляхом індивідуального використання накопичених знань.

Водночас освіта може бути результатом/продуктом освітнього процесу (інкорпорованим культурним капіталом за П'єромБурдьє), наявність або відсутність якого тісно пов'язана з соціальним статусом. Таким чином освіта виступає, з одного боку, передумовою для успішної участі в суспільних процесах, з іншого боку, навпаки – завдяки інтенсивній участі й подоланню життєвих ситуацій людина набуває освіти впродовж життя.

Концепцію неперервної освіти прийнято вже у багатьох країнах світу. Неперервна освіта розглядається як освіта впродовж життя. Людина, яка ще вчора вважалася освіченою, за сучасними критеріями вже неосвічена й погано пристосована для життя, а вже завтра буде повністю непридатна до повноцінного життя внаслідок функціональної безграмотності, так вважає німецький дослідник. Про те, що освіта не має обмежуватися віком писав ще Платон у 4 столітті до н.е., а пізніше італійські мислителі Т. Кампанелла, Г. Грабер та ін. Ідею про те, що базової освіти не вистачає на усе життя, також висловлювали В. Гете, А. Сен-Сімон та ін.

Експерти ЮНЕСКО стверджують, саме неформальна освіта як складова неперервної освіти, покликана сприяти екологічно сталому розвитку, демократії, справедливості, науковому, соціальному та економічному розвитку, створенню суспільства, де на зміну жорстким конфліктам придуть діалог і культура світу, засновані на справедливості. Так, у Меморандумі Європейської Комісії (2000 р.) зазначено, що саме неперервне навчання, дає молоді й дорослим змогу набувати знання, уміння й навички, формувати погляди й адаптуватися до постійних змін у соціальному середовищі [6]. Останніми роками освіта дорослих дедалі більше стає для мешканців розвинених країн “усвідомленою необхідністю”. Проте загальноєвропейська тенденція показує, що лише приблизно лише 10% дорослих здобувають освіти у той чи інший спосіб. Більше усього людей навчається у Швеції, Фінляндії, Німеччині. За прогнозами ця цифра має сягати 12,5% дорослого населення країни.

Німеччина є країною, де неперервній освіті загалом та її неформальній складовій приділяється надзвичайно велика увага.

Розвиток практики неперервної освіти дорослих у ФРН ґрунтується на ключових принципах, які є базовими, універсальними, а отже можуть слугувати для розвитку цього освітнього напрямку у будь якій країні:

1. Нові базові знання і навички для усіх.
2. Збільшення інвестицій у людські ресурси.
3. Інноваційні методика викладання і навчання.
4. Нова система оцінювання набутої освіти.
5. Розвиток системи консультування.
6. Наближення освіти до особистості.

Важливий висновок щодо ролі неперервної освіти дорослих було зроблено Д. Мертенс. Зокрема, вчений виходить з припущення, що зміст навчання швидко

застаріває, а ключові кваліфікації є порівняно довготривалими здібностями, які можуть бути використаними стосовно змінного змісту й завдань. Він вирізняє чотири види кваліфікацій: базові кваліфікації: логічне й аналітичне мислення, здатність до співпраці; горизонтальні кваліфікації: вибір та використання інформації; всебічно використовувані кваліфікації: охорона праці, метрологія, статистика; нові кваліфікації, яких молодше покоління набуває в школі [10].

Завданням держави є створення загальних умов для освіти впродовж життя для всіх громадян. Відповідальність покладається як на “підприємства, соціальних партнерів, фундаторів освіти й державних роботодавців, так і на тих громадян, які повинні взяти на себе більше відповідальності за самостійне продовження навчання протягом життя” [5].

Важливим чинником, що вплинув на створення концепції неперервної освіти у Німеччині є створення соціально-політичного середовища, де повноцінний розвиток особистості стає неможливим без уміння активно брати участь у суспільних процесах й адаптуватися в культурній, етнічній та мовній різноманітності.

Якщо за основу аналізу взяти такі складові як ресурсні джерела, мету, характер навчання, обсяг та освітні послуги, то можна виявити певні відмінності між її формальною й неформальною освітою дорослих. Вона є спільною як у ФРН, так і для інших розвинених країн світу (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Формальна та неформальна освіта дорослих у Німеччині

Складові аналізу	Форми освіти дорослих	
	Формальна	Неформальна
Ресурсні джерела	Переважають державні інвестиції	Змішане інвестування, викори-стання ресурсів формальної освіти (обладнання, приміщення, персонал)
Мета	Орієнтація на абстрактну модель випускника	Орієнтація на запити конкретного замовника
Характер навчання	Традиційне навчання	Інноваційне навчання, орієнтоване на особистісні потреби, спрямоване на розвиток
Обсяг послуг	Обмежений асортимент послуг	Постійно змінюваний, урізноманітнений перелік послуг
Ціни на освітні послуги	Переважно фіксовані	Гнучкі, залежать від попиту, доволі часто за рахунок спонсорів; може бути безкоштовним – здійснюється волонтерами
Часові межі досягнутого результату	Обмеженість у часі, спричинений суспільними інформаційними змінами	Довготривалий мультиплікаційний ефект

Зауважимо, що тривалий час питання щодо ролі неформальної освіти та її співіснування з формальною викликало гострі суперечки. Як видно із наведених нами даних обидві форми освіти, маючи певні відмінності, в жодному випадку не заперечують, навпаки, доповнюють одна одну.

У сучасних умовах неформальна освіта у Німеччині, це не стільки альтернатива, скільки доповнення та продовження діючих освітніх “формальних” систем. Система неперервної освіти та розвитку людини впродовж життя, складна соціально-педагогічна поліфункціональна система, спрямована на задоволення фундаментальних потреб людини в освіті, культурі, саморозвитку, самореалізації власних сутнісних сил. Саме у неформальній освіті можуть бути реалізовані зміст, форми і методи, які за певних обставин не набули впровадження у формальній освіті.

У цьому сенсі важливого значення набувають висновки щодо співвідношення між формальною та неформальною освітою.

По-перше, формалізована та неформальна освіта мають бути технологічно сумісні між собою. Задля здійснення сумісності й конвертованості різних систем освіти власне й потрібні стандартизація і стандарти як норми і еталони.

По-друге, неформальна освіта не передбачає відмови від стандартів і технологій. Просто стандарти й технології у неформальній освіті ніхто не затверджує. В освітніх процесах в сфері неформальної освіти можуть використовуватися різні стандарти, системи стандартів та підходи до них. Заклади, установи неформальної можуть змінювати стандарти, створювати нові, суміщувати технології.

По-третє, формалізовані системи освіти першопочатково створюються за певним затвердженим стандартом та реформуються під час переходу від однієї системи стандартів до іншої. У неформальній освіті стандарти виникають, рефлектуються та оформлюються, відтак можна вести мову про еволюціонування стандартів у сфері неформальної освіти. Тобто формалізована освіта виникає, ґрунтується, і є наслідком стандартизації, а у неформальній освіті виникають самі стандарти або саме там і відбувається процес стандартизації.

У Німеччині під егідою Федерального Міністерства науки та досліджень (Bundesministerium für Bildung und Forschung) функціонує “Система звітів з підвищення кваліфікації” (“Das Berichtssystem Weiterbildung”), це у певному сенсі інструмент для моніторингу, опису і узагальнення додаткової/неформальної освіти дорослих.

В одному із таких звітів було сформульовано провідні напрями розвитку сучасної освіти дорослих:

– професійне підвищення кваліфікації (die berufliche Weiterbildung) – спрямоване на професійну кваліфікацію її учасників. Пропозиції варіюють від адаптації до вимог робочого місця до середньо-термінових, що завершуються отриманням сертифікату заходів з професійної освіти;

– загальна додаткова освіта (die allgemeine Weiterbildung) – є однією з головних сфер освіти дорослих, що підтримується на законодавчому рівні. Загальна освіта відмежовується передусім від професійної освіти і охоплює усі освітні пропозиції, які не мають на меті професійну кваліфікацію;

– політична додаткова освіта (die politische Weiterbildung) – до неї належать не тільки державознавство, але й такі пропозиції з освіти, які спрямовані на розв’язання суспільних проблем і вивчення взаємовідносин людей у суспільстві;

– неформальна освіта (das informelle Lernen) – це навчання, яке відбувається у повсякденному житті і на робочому місці, у колі сім’ї або у вільний час. По відношенню до цілей і часу навчання вона неструктурована і не призводить до сертифікації. Неформальна освіта може бути й цілеспрямована але переважно заздалегідь не запланована;

– навчання протягом життя (das lebenslange Lernen) – є лейтмотивом у міжнародних дискусіях з питань освіти дорослих. У першу чергу мова йде про те, щоби гарантувати право на освіту усім бажаючим, підвищити участь й покращити зв’язки між окремими освітніми сферами з метою їх взаємодії.

Професор Е. Нуїсль, науковий директор освіти дорослих говорить про те, що “межі між загальною, політичною та культурною освітою доволі невизначені і часто розмиті”. Культурна освіта (kulturelle Bildung) посідає рівне положення в законах про неформальну освіту разом із політичною, загальною і професійною освітою. Вона охоплює заходи креативної спрямованості (музика, малювання, гончарна справа і та ін.), проблеми здоров’я, спорту, знання про культуру (філософія, психологія і та ін.). Вищезазначене також дає підстави для висновку про інтеграцію формальної і неформальної освіти.

Набуття пріоритетності у забезпеченні загальнолюдських компетенцій.

Однією з причин кризових явищ, з якими стикнулося людство на початку ХХІ ст., є криза компетентності сучасної людини. Сутність проблеми полягає у тому, що переважна більшість членів суспільства нездатна адаптуватися до швидких змін, що відбуваються в соціумі.

Людина в усі періоди життя здатна набувати нові знання і розширювати кругозір, а у процесі трудової діяльності за певних умов спроможна й повинна оволодівати новими і суміжними професіями. Першочерговим завданням освіти дорослих є формування у людини провідної компетентності, яка ґрунтується на умінні включитися у процес постійного самонавчання протягом усього життя, самостійно набувати знання і використовувати ці знання у швидкоплинних умовах сучасного існування, що й безумовно сприяє її соціалізації. Доведено, аби будь-які соціально-економічні, політичні реформи набули незворотного характеру і були реалізовані найбільш ефективно, необхідно принципово по новому (за змістом, характером) перенавчити не менше як 25% дорослого, працездатного населення.

На думку Г. Домена, сучасна неформальна освіта розглядається через призму розвитку компетентностей, розгортається на основі життєвого досвіду, залежить від зовнішніх ситуативних вимог, здійснюється у щоденному житті та у професійній практиці”.

Загалом роль неформальної освіти у ФРН можна визначити як необхідність задоволення потреб представників різних груп дорослого населення країни, зокрема, людей зайнятих у професійній сфері діяльності, емігрантів, безробітних, інвалідів, налагодити зарубіжні партнерські стосунки тощо. Тобто йдеться про необхідність істотного підвищення освітнього потенціалу дорослої людини, яка вже одержала базову освіту, але прагне набути нових знань з метою задоволення об’єктивної потреби.

Слід зазначити, що у Німеччині неформальна освіта дорослих діє у відповідності до особистісних, професійних та соціальних потреб. Вона відповідає принципу суспільної ринкової економіки, змінюється на основі вимог ринку праці. У ФРН система освіти дорослих загалом та її неформальна складова зокрема надає можливості подальшого навчання для широкого кола людей з урахуванням їх первинної освіти, причому кількість дорослих людей постійно зростає. Усі види неформальної освіти ФРН створюють можливості для таких якостей і компетенцій як відповідальність, участь, солідарність, мотивованість, ініціативність, креативність, повага, толерантність, міжкультурна компетентність, емансипація та емпатермент, критичне мислення, інтелектуальна незалежність, що загалом сприяє формуванню демократичної громадянськості в країні.

У Німеччині освіта дорослих є цілісною системою, що відтворює гарантії і права кожного громадянина країни на неперервну освіту впродовж життя; зорієнтує її на загальнолюдські цінності, ідеали гуманізму; гармонізувати інтереси особистості й суспільства. Вона є доступною для всіх верств населення, створює об’єктивні умови для максимального розвитку особистості, реалізації усіх особистісних потенційних можливостей, що забезпечує успішну адаптацію як до мінливих соціально-економічних умов, так і соціальної захищеності дорослої людини.

Активізація діяльності організацій і установ, що реалізують завдання неформальної освіти, серед яких провідні позиції посідають Вищі народні школи – народні університети.

Обґрунтовуючи роль неформальної освіти у Німеччині, не можна оминати увагою факт, що у країні існує розвинена система організацій, установ, закладів, науково-дослідних інституцій, мережа провайдерів, діяльність яких має ґрунтовну законодавчу підтримку (рис. 2).

Рис. 2. Освітні установи, які мають програми для освіти дорослих у Німеччині

Водночас, характерною ознакою неформальної освіти Німеччини є висока активність організацій і установ. Так, нині у ФРН нараховується понад 2000 акредитованих державою установ з освіти дорослих, діяльність який підтримується з бюджетних коштів.

Окрім того стільки ж установ для освіти дорослих діють на підприємствах, промисловій, індустріальній, торговій і ремісничій палатах, активно діють численні приватні комерційні заклади.

Активну освітню діяльність можна пояснити тим, що кожна з організацій виконує свою місію, має свою цільову групу громадян, для якої притаманні свої соціальні, вікові особливості та потреби. Така ситуація характерна для Німеччини оскільки обумовлена достатньо високим загальним рівнем добробуту нації, який дозволяє громадянам частину прибутків витратити на неформальну освіту задля задоволення потреб особистості.

З цієї точки зору неформальну освіту Німеччини можна охарактеризувати з трьох позицій:

- 1) доступності освіти для усіх категорій без утиску прав громадян для набуття освітніх послуг;
- 2) еквівалентності рівня якості освітніх послуг, незалежно від місця їх надання;
- 3) можливості реалізації академічних свобод, що виражається у праві вибору власної освітньої траєкторії.

Характеризуючи систему неформальної освіти Німеччини, слід зазначити, що її складовими є чотири традиційні сектори:

1. Параформальна або паліативна освіта – освіта для тих, хто своєчасно або неповністю отримав базову освіту (вечірні школи, дистанційна освіта). Вона характеризується загальнодоступністю і поєднується із трудовою діяльністю.

2. Народна освіта – освіта для широких верств суспільства, маргінальних груп. Здійснюється у рамках неформальних груп, релігійних організацій, політичних партій, соціокультурних організацій.

3. Освіта для особистісного розвитку – коло дій, спрямованих на задоволення освітніх і культурних запитів особистості.

4. Професійне навчання, організоване на підприємствах, фірмах.

Усі типи освіти активно взаємодіють у країні. Так, неформальна освіта може відбуватися у формальних умовах, і навпаки, набуття формальних знань дедалі частіше може відбуватися у неформальній ситуації.

Зазвичай джерела фінансування неформальної освіти дорослих можуть бути різними, а пріоритетність залежить від ролі, яку ця освіта відіграє у конкретній країні. Аналіз

особливостей фінансування закладів і програм неформальної освіти дає підстави для виокремлення характерних рис, найбільш вагомими, є:

- конкуренція між провайдерами освітніх послуг, які значно посилюються останнім часом;
- диверсифікація каналів фінансування;
- переорієнтація каналів і джерел фінансування;
- розвиток соціального партнерства між державою, комерційними підприємствами, суспільними організаціями тощо.

Неформальна освіта у ФРН також здійснюється за рахунок субсидій, позики на навчання, спонсорської підтримки тощо (рис. 3).

Рис. 3. Структура фінансування неформальної освіти у Німеччині

Характеризуючи роль неформальної освіти у Німеччині, слід зазначити, що усі її напрями – від анімаційної діяльності з різними віковими групами населення до політичної освіти – мають спільні цілі, які, на нашу думку, спрямовані передусім на можливість пересічного громадянина країни, по-перше, сформуванню власну позицію щодо оточуючої дійсності; по-друге, вчитися брати на себе відповідальність.

Таким чином, основним змістовим напрямом неформальної освіти можна вважати стимулювання розвитку особистості, яка є демократично орієнтованою, здатною до реалізації власних прав і свобод; здатною до діалогу з владними структурами, іншими громадянами; відповідальну за свої вчинки; здатну критично осмислювати навколишню дійсність.

Використана література:

1. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді / Ю. Деркач // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – Л., 2008. – Вип. 23. – С. 17-22.
2. Климов С. М. Неформальное образование взрослых: проблемы экономики и управления : монография

- / С. М. Климов. – СПб. : СПбУЭФ, “Знание”, 1998. – 135 с.
3. Коваленко С. М. Тенденції розвитку освіти дорослих в Англії (остання чверть ХХ – початок ХХІ ст.). : дис. ... к. п. н.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / С. М. Коваленко ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2005. – 325 с.
 4. Лазоренко О. О. Аналітичний звіт дослідження у сфері неформальної освіти дорослих у пілотних областях в Україні: Полтавська та Львівська область / О. О. Лазоренко, Р. А. Колишко. – К. : ТОВ “ЦТІ “Е та Е”, 2010. – 84 с.
 5. Лук'янова Л. Б. Концепція освіти дорослих в Україні / Лариса Борисівна Лук'янова. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. – 24 с.
 6. Меморандум комісії Європейського Союзу “Обучение в течение всей жизни” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : 15.09.12 : <<http://is.beneficium.ru/docs/20001030-memorandum-komissii-evropeiskogo-soveta-ABob-obucheni-B>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
 7. Неформальное образование молодежи и взрослых [Электронный ресурс]. – Режим доступа : 19.12.2011: <http://www.global-d.ru/new_cms/indexd61c.php?id=5>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
 8. Огарев Е. И. Образование взрослых: основные понятия и термины / Е. И. Огарев. – СПб. : ИОВ РАО, 2005. – 344 с.
 9. DVV-international.uz – Институт по Международному Сотрудничеству Немецкой Ассоциации Народных Университетов. – Режим доступа : <http://www.search.uz/catalog/site-2562.htm>
 10. Mertens D. Schluss qualifikationen / D. Mertens ; Siebert H. (Hrsg.). – S. 99-121.

References :

1. Derkach Yu. Neformalna osvita yak umova neperervnogo navchannia molodi / Yu. Derkach // Visnyk Lviv. un-tu. Seriya pedahohichna. – L., 2008. – Vyp. 23. – S. 17-22.
2. Klimov S. M. Neformalnoe obrazovanie vzroslykh: problemy ekonomiki i upravleniya : monografiya / S. M. Klimov. – SPb. : SPbUEF, “Znanie”, 1998. – 135 s.
3. Kovalenko S. M. Tendentsii rozvytku osvity doroslykh v Anhlii (ostannia chvert KhKh – pochatok KhKhI st.). : dys. ... k. p. n.: 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky / S. M. Kovalenko ; Zhytomyrskyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka. – Zhytomyr, 2005. – 325 s.
4. Lazorenko O. O. Analitychnyi zvit doslidzhennia u sferi neformalnoi osvity doroslykh u pilotnykh oblastiakh v Ukraini: Poltavaska ta Lvivska oblast / O. O. Lazorenko, R. A. Kolyshko. – K. : TOV “TsTI “E ta E”, 2010. – 84 s.
5. Lukianova L. B. Kontseptsii osvity doroslykh v Ukraini / Larysa Borysivna Lukianova. – Nizhyn : PP Lysenko M.M., 2011. – 24 s.
6. Memorandum komissii Yevropeyskogo Soveta “Obuchenie v techenie vsej zhizni” [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupa : 15.09.12 : <<http://is.beneficium.ru/docs/20001030-memorandum-komissii-evropeiskogo-soveta-ABob-obucheni-B>>. – Zagol. z ekranu. – Mova ros.
7. Neformalnoe obrazovanie molodezhi i vzroslykh [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupa : 19.12.2011: <http://www.global-d.ru/new_cms/indexd61c.php?id=5>. – Zagol. z ekranu. – Mova ros.
8. Ogarev Ye. I. Obrazovanie vzroslykh: osnovnye ponyatiya i terminy / Ye. I. Ogarev. – SPb. : IOV RAO, 2005. – 344 s.
9. DVV-international.uz – Institut po Mezhdunarodnomu Sotrudnichestvu Nemetskoj Assotsiatsii Narodnykh Universitetov. – Rezhim dostupa : <http://www.search.uz/catalog/site-2562.htm>
10. Mertens D. Schluss qualifikationen / D. Mertens ; Siebert H. (Hrsg.). – S. 99-121.

Богив Э. И. Неформальное образование взрослых в ФРГ: содержание и структура.

В статье затрагивается проблема неформального образования его роль и значение в системе обучения взрослых в странах европейского сообщества. Определены особенности и тенденции развития неформального образования по сравнению с формальной. На примере ФРГ раскрыто содержание, структуру, факторы, которые определяют истоки создания такого вида образования взрослых на протяжении жизни.

Ключевые слова: образование, формальное образование, неформальное образование, образование взрослых в течении жизни.

Bogiv E. I. Informal education of adults in Germany: contents and structure.

The article raised the problem of non-formal education and value its role in the system of adult education in the countries of the European Community. The features and trends of non-formal education compared to formal. In the case of Germany the content of structure, factors that are at the origin of creation and support of this type of adult education through out life.

Keywords: education, formal education, informal education, adult education through out life.